

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΑΠΟΦΑΣΗ
ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΑΡΑΔΕΚΤΟΥ

της προσφυγής αριθ. 37740/05
που κατατέθηκε από τον Η. Κ.
κατά της Ελλάδας

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (πρώτο τμήμα),
συνεδριάζοντας στις 27 Σεπτεμβρίου 2007 σε τμήμα με την ακόλουθη σύνθεση:

Κύριο Λ. ΛΟΥΚΑΪΔΗ, *πρόεδρος*,

Κύριο Κ.Λ. ΡΟΖΑΚΗ,

Κυρία Ν. ΒΑЈІĆ,

Κύριο Κ. ΗΑЈІУЕУ,

Κύριο D. SPIELMANN,

Κύριο S.E. JEBENS,

Κύριο G. MALINVERNI, *δικαστές*,

και τον κύριο S. NIELSEN, *γραμματέα τμήματος*.

Λαμβάνοντας υπόψη την πιο πάνω αναφερόμενη προσφυγή που κατατέθηκε
στις 20 Οκτωβρίου 2005,

Λαμβάνοντας υπόψη την απόφαση του Δικαστηρίου να επικαλεστεί το άρθρο
29 § 3 της Σύμβασης και να εξετάσει από κοινού το παραδεκτό και την ουσία της
υπόθεσης,

Λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν από την εναγόμενη
κυβέρνηση και εκείνες που κατατέθηκαν σε απάντηση από τον προσφεύγοντα,

Αφού διασκέφθηκε, εκδίδει την πιο κάτω απόφαση:

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

Ο προσφεύγων, κύριος Η. Κ., είναι έλληνας υπήκοος, γεννήθηκε το 1966 και επί του παρόντος κρατείται στις φυλακές Κορυδαλλού (Πειραιάς). Εκπροσωπείται ενώπιον του Δικαστηρίου από την κυρία Ε. Σταμούλη, δικηγόρο του συλλόγου της Αθήνας. Η ελληνική κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπείται από τους απεσταλμένους του αντιπροσώπου της, κύριο Σ. Σπυρόπουλο, πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους και κυρία Ο. Πατσοπούλου, δικαστική αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

A. Οι συνθήκες της υπόθεσης

Οι συνθήκες της υπόθεσης, όπως εξετέθησαν από τους διαδίκους, μπορούν να συνοψιστούν ως εξής.

Στις 17 Δεκεμβρίου 2003, το Κακουργοδικείο Αθηνών κήρυξε τον προσφεύγοντα ένοχο για συμμετοχή στην τρομοκρατική οργάνωση «17 Νοέμβρη» -η οποία, από την ίδρυσή της το 1975 έως την εξάρθρωσή της στις αρχές του καλοκαιριού του 2002, διέπραξε πολλές εγκληματικές πράξεις- και τον καταδίκασε σε ισόβια κάθειρξη. Το δικαστήριο αποφάσισε επιπλέον ότι η έφεση δε θα είχε ανασταλτική ισχύ (απόφαση αριθ. 3244-3395/2003). Ο προσφεύγων άσκησε έφεση κατά της απόφασης αυτής. Η δίκη ενώπιον του Εφετείου Αθηνών άρχισε στις 2 Δεκεμβρίου 2005 και περατώθηκε στα τέλη Μαΐου 2007. Το εφετείο επικύρωσε την ενοχή του προσφεύγοντος και την ποινή που του είχε επιβληθεί από το πρωτοβάθμιο δικαστήριο. Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι η απόφαση αυτή δεν έχει ακόμα καθαρογραφεί και ότι θα ασκήσει αίτηση αναίρεσης όταν του κοινοποιηθεί.

Ο προσφεύγων κρατείται μαζί με άλλα πρόσωπα που κατηγορούνται για συμμετοχή στην οργάνωση σε ειδικά διαμορφωμένα κελιά στις φυλακές Κορυδαλλού. Ο δικηγόρος του μπορεί να τον επισκέπτεται όλες τις ημέρες εκτός από το σαββατοκύριακο, το πρωί από τις 9 έως τις 11 και το απόγευμα από τις 4 έως τις 6. Πριν εισέλθουν στο εντευκτήριο, οι δικηγόροι περνούν από ανιχνευτή μετάλλων και ελέγχεται το περιεχόμενο της τσάντας τους.

Οι συζητήσεις μεταξύ του προσφεύγοντος και του δικηγόρου του διεξάγονται σε μία αίθουσα εξοπλισμένη με κάμερες παρακολούθησης, με την παρεμβολή διαχωριστικού τζαμιού και μέσω τηλεφώνου. Παρών είναι και ένας φύλακας ο οποίος κάθεται σε μία γωνία. Οποιαδήποτε ανταλλαγή εγγράφων πραγματοποιείται μέσω ενός φύλακα ο οποίος δεν ελέγχει ωστόσο το περιεχόμενο.

Σε απάντηση επί αιτήματος του προσφεύγοντος με ημερομηνία 27 Σεπτεμβρίου 2005, ο διευθυντής των φυλακών του επιβεβαίωσε εγγράφως ότι σε ό,τι αφορά την αλληλογραφία και την επικοινωνία των κρατουμένων με τους δικηγόρους τους, οι εφαρμοστέες διατάξεις του σωφρονιστικού κώδικα «τηρούνταν κατά γράμμα». Ειδικότερα, ο διευθυντής διευκρίνισε ότι «οι επιστολές που απευθύνονται στους κρατουμένους ανοίγονται παρουσία του κρατουμένου προκειμένου να αποφευχθεί η εισαγωγή απαγορευμένων αντικειμένων στη φυλακή, χωρίς ωστόσο να ελέγχεται το περιεχόμενό τους. Τα έγγραφα που ανταλλάσσονται μεταξύ των κρατουμένων και των δικηγόρων τους παραδίδονται στους ενδιαφερομένους μέσω ενός φύλακα, χωρίς προηγούμενο έλεγχο του περιεχομένου τους» (υπόμνημα αριθ. 39594 με ημερομηνία 30 Σεπτεμβρίου).

B. Το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο και άλλα κείμενα

1. Οι εφαρμοστέες διατάξεις του Σωφρονιστικού Κώδικα (νόμος αριθ. 2776/1999) έχουν ως εξής:

Άρθρο 6

«1. Στην περίπτωση παράνομης ενέργειας σε βάρος τους ή παράνομης εντολής, οι κρατούμενοι έχουν το δικαίωμα να αναφέρονται γραπτώς και μέσα σε εύλογο χρόνο στο Συμβούλιο Φυλακής, εφόσον, σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος κώδικα δεν τους παρέχεται άλλο ένδικο βοήθημα. Μέσα σε δεκαπέντε ημέρες από την κοινοποίηση της απόφασης με την οποία απορρίπτεται το αίτημά τους ή μέσα σε ένα μήνα από την υποβολή της αναφοράς, αν δεν εκδόθηκε απόφαση, οι κρατούμενοι έχουν δικαίωμα προσφυγής στο Δικαστήριο Εκτέλεσης των Ποινών. Το δικαστήριο αυτό, εφόσον δεχθεί κατ'ουσίαν την προσφυγή, αίρει τα αποτελέσματα που απορρέουν από την παράνομη ενέργεια ή εντολή.

2. Η αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Δικαιοσύνης, η οποία ασκεί την εποπτεία επί της λειτουργίας του καταστήματος, μεριμνά για την άμεση συμμόρφωση προς την απόφαση του Συμβουλίου Φυλακής, ανακαλεί την παράνομη ενέργεια, ικανοποιεί το αίτημα του κρατουμένου και ελέγχει τους υπευθύνους.»

4. Το περιεχόμενο των επιστολών και της τηλεφωνικής και κάθε άλλης μορφής τηλεπικοινωνιακής επικοινωνίας (...) δεν ελέγχεται. Σε περίπτωση που το επιβάλλουν λόγοι (...) διακρίβωσης ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων, το περιεχόμενο αυτό μπορεί να ελεγχθεί υπό τις εγγυήσεις που ορίζει ο νόμος».

2. Τα εφαρμοστέα αποσπάσματα από τις κατευθυντήριες γραμμές για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τον αγώνα κατά της τρομοκρατίας που υιοθετήθηκαν από την Υπουργική Επιτροπή του Συμβουλίου της Ευρώπης στις 11 Ιουλίου 2002 έχουν ως εξής:

XI Κράτηση

1. Ένα άτομο που στερείται της ελευθερίας του για τρομοκρατικές ενέργειες πρέπει να μεταχειρίζεται σε κάθε περίπτωση με σεβασμό της αξιοπρέπειας που είναι συνυφασμένη με τον άνθρωπο.

2. Οι επιταγές του αγώνα κατά της τρομοκρατίας μπορεί να απαιτεί η μεταχείριση ενός ατόμου που στερείται της ελευθερίας του να αποτελεί αντικείμενο περιορισμών πιο σημαντικών από εκείνους που αφορούν άλλους κρατούμενους σε ό,τι αφορά ειδικότερα:

i) Τη ρύθμιση των επικοινωνιών και την επίβλεψη της αλληλογραφίας συμπεριλαμβανομένων μεταξύ του δικηγόρου και του πελάτη του

ΑΙΤΙΑΣΕΙΣ

Επικαλούμενος το άρθρο 6 § 3 β) της Σύμβασης, ο προσφεύγων παραπονείται ότι δεν είχε στη διάθεσή του τις αναγκαίες ευκολίες για την προετοιμασία της υπεράσπισής του για την κατ'έφεση δίκη του.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Ο προσφεύγων παραπονείται ότι οι συζητήσεις με τον δικηγόρο του λάμβαναν χώρα παρουσία ενός φύλακα ο οποίος καθόταν σε μία γωνία του εντευκτηρίου. Ωστόσο, το εμβαδόν του δωματίου αυτού δεν ήταν παραπάνω από 7 ή 8 τετραγωνικά μέτρα, γεγονός που επέτρεπε στον φύλακα να ακούει τις συζητήσεις που πραγματοποιούσε με τον δικηγόρο του. Επιπλέον, οι συζητήσεις αυτές

πραγματοποιούνταν με την παρεμβολή διαχωριστικού τζαμιού και μέσω τηλεφώνου, κάτι που έδινε στις σωφρονιστικές αρχές τη δυνατότητα να παγιδεύσουν το τηλέφωνο. Ο προσφεύγων παραπονείται επίσης για την παρουσία καμερών παρακολούθησης στο δωμάτιο αυτό καθώς για το γεγονός ότι οποιαδήποτε ανταλλαγή εγγράφων μεταξύ εκείνου και του δικηγόρου του λάμβανε χώρα με τη μεσολάβηση ενός φύλακα. Προσθέτει ότι εκείνος και ο δικηγόρος του διέθεταν ο καθένας μία σανίδα πλάτους 50 εκατοστών, η οποία ήταν απολύτως ανεπαρκής για να απλώνουν και να μελετούν τα πολυάριθμα έγγραφα του ογκώδους φακέλου του. Επικαλείται το άρθρο 6 § 3 β) της Σύμβασης το οποίο προβλέπει:

«Πας κατηγορούμενος έχει δικαίωμα όπως διαθέτη τον χρόνο και τας αναγκαίας ευκολίας προς προετοιμασίαν της υπερασπίσεώς του.»

Η Κυβέρνηση υποστηρίζει, καταρχήν, ότι η προσφυγή είναι απαράδεκτη λόγω μη εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων. Κατά πρώτον, σημειώνει ότι η διαδικασία δεν έχει ακόμα περατωθεί και καλεί το Δικαστήριο να απορρίψει την προσφυγή ως πρόωρη. Κατά δεύτερον, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το άρθρο 6 του σωφρονιστικού κώδικα προβλέπει μία πραγματική προσφυγή που θα είχε επιτρέψει στον προσφεύγοντα να παραπονεθεί ενώπιον των διοικητικών και δικαστικών αρχών για την επίδικη κατάσταση. Ωστόσο, ο προσφεύγων ουδέποτε διατύπωσε τέτοια αίτηση και ως εκ τούτου δεν εξάντλησε τα ένδικα μέσα που θέτει στη διάθεσή του το εθνικό δίκαιο. Εναλλακτικά, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η προσφυγή στερείται βάσης.

Ο προσφεύγων αντικρούει τις θέσεις που προβάλλει η Κυβέρνηση. Υποστηρίζει ότι η παραβίαση των δικαιωμάτων υπεράσπισής του άρχισε την επομένη της φυλάκισής του και θα ήταν ως εκ τούτου μάταιο να αντιδράσει τρεις μήνες αργότερα, κατά την προετοιμασία της έφεσής του. Θεωρεί ότι η άσκηση των ενδίκων μέσων που συστήνει η Κυβέρνηση θα ήταν χρήσιμη μόνο για το μέλλον και ότι οι παραβιάσεις που έχει ήδη υποστεί δε θα μπορούσαν ποτέ να αποκατασταθούν.

Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η παράγραφος 3 του άρθρου 6 περιέχει έναν κατάλογο περιπτώσεων ειδικής εφαρμογής της γενικής αρχής που διατυπώνεται στην παράγραφο 1: τα διάφορα δικαιώματα που απαριθμεί χωρίς να τα εξαντλεί αντιπροσωπεύουν πλευρές, μεταξύ άλλων, της έννοιας της δίκαιης δίκης στην ποινική διαδικασία (βλέπε, *Meftah και λοιποί κατά Γαλλίας* [GC], αριθ. 32911/96, 35237/97

και 34595/97, § 40, CEDH 2002-VII). Το Δικαστήριο σημειώνει ότι αποστολή του είναι να ερευνησει αν η επίδικη διαδικασία, κρινόμενη στο σύνολό της, έχει το δικαίωμα χαρακτήρα που επιβάλλει η παράγραφος 1 του άρθρου 6 της Σύμβασης (*Van Mechelen και λοιποί κατά Ολλανδίας*, απόφαση της 23 Απριλίου 1997, Recueil 1997-III, σελ. 711, § 50 και *Morel κατά Γαλλίας (αριθ.2)*, αριθ. 43284/98, § 63, 12 Φεβρουαρίου 2004). Έπεται ότι το ζήτημα σχετικά με το αν μία ποινική δίκη είναι σύμφωνη με τις απαιτήσεις του άρθρου 6 δεν μπορεί να απαντηθεί παρά μόνο μέσα από την εξέταση του συνόλου της διαδικασίας, δηλαδή όταν αυτή θα έχει περατωθεί.

Εν προκειμένω, το Δικαστήριο σημειώνει ότι η ποινική διαδικασία που ανοίχθηκε σε βάρος του προσφεύγοντος δεν έχει ακόμα περατωθεί καθώς ο προσφεύγων έχει δηλώσει σαφώς ότι θα ασκήσει αίτηση αναίρεσης κατά της απόφασης του Εφετείου Αθηνών το οποίο προσφάτως επικύρωσε την ενοχή του και την ποινή που του επιβλήθηκε από το πρωτοβάθμιο δικαστήριο. Η προσφυγή είναι ως εκ τούτου πρόωρη (βλέπε, στην κατεύθυνση αυτή, *Σωτηροπούλου κατά Ελλάδας (déc.)*, αριθ. 40225/02, 18 Ιανουαρίου 2007). Το συμπέρασμα αυτό απαλλάσσει από την εξέταση του δεύτερου σκέλους της ένστασης περί μη εξάντλησης που προέβαλε η Κυβέρνηση.

Έπεται ότι η προσφυγή πρέπει να απορριφθεί λόγω μη εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων κατ'εφαρμογή του άρθρου 35 §§ 1 και 4 της Σύμβασης.

Συνεπώς, πρέπει να δοθεί τέλος στην εφαρμογή του άρθρου 29 § 3 της Σύμβασης και να κηρυχθεί η προσφυγή απαράδεκτη.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο, ομόφωνα,

Αποφαίνεται να δοθεί τέλος στην εφαρμογή του άρθρου 29 § 3 της Σύμβασης.

Κηρύσσει την προσφυγή απαράδεκτη.

(υπογραφή)

Søren NIELSEN

Γραμματέας

(υπογραφή)

Λουκής ΛΟΥΚΑΪΔΗΣ

Πρόεδρος

Ακριβής μετάφραση του συνημμένου

εγγράφου από τα γαλλικά.
Αθήνα, 25 Οκτωβρίου 2007
Ο μεταφραστής

Αλέξανδρος Πετρουτσόπουλος